

This e-book was digitized from an original copy by the West African Research Association for the African Language Materials Archive (ALMA) project. Original funding for this project was provided by [UNESCO](#) and the [Council of American Overseas Research Centers \(CAORC\)](#) in cooperation with the [West African Research Association](#) and [Columbia University](#).

Please see the following web sites for more information about the ALMA project, contributing authors, and more titles in the series.

- Digital Library for International Research catalog: <http://catalog.crl.edu/search~S16>
- African Language Materials Archive (ALMA): <http://www.dlir.org/e-books.html>
- African language materials including interviews in video and PDF versions, documentary video, translation work, and bibliographies can be viewed at <http://alma.matrix.msu.edu>.

N nin Eeds jankaroo

tarañaã jamaa kono

Mandinka kajo to ñ si a fo noo le **Eeds**, bari Ankalee kajo to, ì ka a safee tenj ne: **AIDS**.

©World Health Organization 1992

This document is not a formal publication of the World Health Organization (WHO), and all rights are reserved by the Organization. However, any parts of this book including the illustrations may be copied, reproduced, or adapted to meet local needs, without permission from the authors or publisher, provided the parts reproduced are distributed free or at cost - not for profit. For any reproduction with commercial ends, permission must first be obtained from the World Health Organization's Global Programme on AIDS in Geneva, Switzerland.

The World Health Organization would appreciate being sent a copy of any materials in which text or illustrations from this book have been used. This helps because the experiences of those using the book, and the uses to which it is put, can be used to guide future revisions.

Note to those considering translation: *To avoid duplication of effort, before beginning any translation, please contact the World Health Organization.*

The views expressed in documents by named authors are solely the responsibility of those authors.

N ñiŋ Eeds jankaroo tarañãaa jamaa kono

*Kitaaboo ñiŋ naata le ka moolu
maakoyi ka baluuñãaa ñiĩmaa soto*

WEC International

*Keebaa Karandiri bundaa le ye ñiŋ kitaaboo
yelemandi Mandinka kaŋo to*

Kannasoorilaa: Ami Fofana

Tembendirilaa: Marlies Lück (Malisa Kamara)
aniŋ Kitabu Jabang

Duniyaa bee la jaatikendeyaa dookuu bundaa men be
Banjulu, wolu le ye semboo dii ñ na ka ì la ñiŋ kitaaboo
yelemandi Mandinka kaŋo to.

1996

1991 sango kono le mu, ì ye ñiŋ kitaaboo safee, adun a dedaata Yukanda bankoo le kan. Mennu ye a dedaa, wolu le mu:

ACP:	Yukanda la jaatikendeyaa bundaa menj marata Eeds la kuuñaa la
TASO:	Eeds maakoyiri bundaa
UNICEF:	Duniyaa bee la bundaa menj marata dindiŋolu la topatooñaa kuwolu la
WHO	Duniyaa bee la jaatikendeyaa bundaa

1992: Duniyaa bee la jaatikendeyaa bundaa menj marata Eeds nin dindiŋolu la kuwolu la, wolu le ye a kitaaboo seyinkan safee.

N nin Eeds jankaroo tarañaa jamaa kono

*Kitaaboo ñin naata le ka moolu
maakoyi ka baluunaa ñiimaa soto*

Eeds jankaroo nin a Eeds jankari kesoo

Leerajamba 4-17

Kuwolu mennu be ñin bukoo kono - I dammaa la kuu te - Muñ ne mu Eeds jankari kesoo (HIV) ti? **HIV** mu Ankalee kaño le ti, bari ntolu si a fo noo le ko, **Eeds jankari kesoo**. Eeds jankari kesoo ka janjan ñaadii le? - Eeds jankari kesoo buka janjan noo ñaa jumaa le ma? - Ñ si m fango tanka Eeds jankari kesoo ma ñaamen - Eeds jankari kesoo wisiteeroo - Kuu jamaa Eeds jankari kesoo wisiteeroo la kuwo to - Kibaari kummaayaaringolu futuunoolu teema ñin Eeds jankari kesoo wisiteeroo la kuwo to - Muñ ne mu Eeds ti? - Fo Eeds jankari kesoo si tariyaa noo ka yeleva Eeds fango ti ban, waran fo a te tariyaa noo la? - Ka diyaamu moo ye Eeds la kuwo to, anin Eeds jankari kesoo. .

Miiroolu Eeds jankaroo nin a Eeds jankari kesoo la kuwo to:

Leerajamba 18-24

Kija faroo - Balajo - Kamfaa - Ka kuma - Kiidee - Silajo - Fansun miiroolu - Niikuyaa - Ka son - Jikoo.

**Fo tarañaa ñiimaa si soto noo Eeds jankaroo to ban,
aniñ a Eeds jankari kesoo?**

Leerajamba 25-35

Dimbaayaa la kummaayaa - Kana soñ Eeds jankari kesoo
warañ Eeds ye i la dimbaayaa talandi - Ka muruñ saateeriño to
- Teeroolu - Siiñoolu - Aada kuu koteñolu mennu si Eeds
jankari kesoo janjandi noo.

**Ka i fano topatoo, niñ i ye Eeds jankari kesoo warañ
Eeds jankaroo fano soto.**

Leerajamba 36-55

Ka maakoyiroo ñini jaaraloo la karoo la - Domoroo niñ miño -
Domori kendoq - Sikareetoo niñ doloo jawuyaata le - Ka i laa i
ye i foñondiq - Dookuwo - Laañooyaa menj koyita - Feere
koteñolu ka kanoo yitandi - Konomaayaa - Dindiñolu mennu ye
Eeds jankari kesoo warañ Eeds soto - Suusundiroo - Kari saba
penkoolu - Dindiñ jaatikendeyaariñolu mennu be dimbaayaa
kono, ì wuluulaalu ye Eeds jankari kesoo warañ Eeds jankaroo
soto - Yele taa - Jamboolu niñ moofiñ booroo - Batuutaayaa -
Ka i fano niñ moo koteñolu tankandi - Diina kuwolu.

Eeds jankaroo anin a Eeds jankari kesoo

Kuma kanolu mennu be nin bukoo kono

Eeds jankari kesoo mu jankari kese le ti men ka moo balajaatoo lamfundi, fo a kana semboo soto ka kuuran doolu kelendi. Nin nin kuuran jamaa ye moo muta Eeds jankari kesoolu kamma la, i ka a fo i bee ye le ko Eeds. Nin bukoo ka moolu maakoyi le fo i si a fahaamu i nin moolu, mennu ye nin jankaroo soto, nanta siikuu la naamen.

Nin bukoo be i maakoyi la le ka a fahaamu, i nin moo kotenolu ye miiroolu mennu soto Eeds jankari kesoo anin Eeds jankaroo la kuwo to. Men nanta ke la, a ka wo yaamaroolu fanan dii le, kome:

- i fajo

- i la dimbaayaa

- i teeroolu

- i siinoolu.

Nin yaamaroolu be i fatiyandi la le, ka moo kotenolu anin i fajo maakoyi. A be i maakoyi la le, i nin Eeds jankari kesoo waran Eeds jankaroo fajo si tara noo kan naamen.

I dammaa nte

Moo jamaa jaakalita Eeds jankari kesoo anin Eeds jankaroo la kuwo la le.

Moo jamaa ye Eeds jankari kesoo soto le.

Moo jamaa ye Eeds soto le.

Moo jamaa ye teeroolu nin baadinolu soto le mennu ye Eeds soto.

M̐ bee ñanta a loŋ na le, ñ ñanta menŋ ke la:

- ka m̐ faŋolu maakoyi
- ka moo doolu maakoyi.

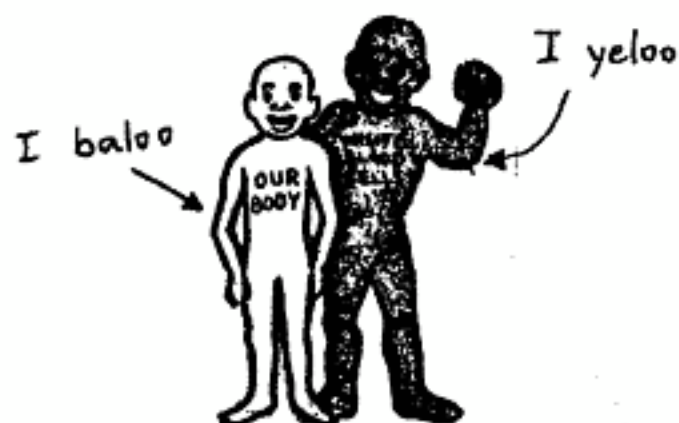
Ñ dammaa nte

Mu ne mu Eeds jankari kesoo ti?

Ñiñ mu jankari kesoo doo le ti, i ka a fo men ye ko wayirusi. Ñiñ Eeds jankari kesoo ka balajaaatoo le lamfundi, a buka kuuran keke noo. Moolu mennu ye ñiñ Eeds jankari kesoo soto i balajaaatoo kono, ka naa laban Eeds jankaroo le soto la.

Ñiñ nataaloolu mu kuu feeyaarinolu le ti ka a lon, Eeds jankari kesoo ka men ke moo balajaaatoo kono. Eeds jankari kesoo ka janjan ñaadii le?

1. Moo kendeyaaringo fele loorin

2. Moo yeloo ka konobayoo saabulaa keke ñaamen

3. Moo yeloo ka tootoo saabulaa keke ñaamen

4. Eeds jankari kesoolu pareeta ka moo ñapinkan

5. Saayin ñiñ Eeds jankari kesoo dunta moo balajaaatoo kono

6. Moo man semboo soto ka a fango tanka konobayoo nin tootoo la, nin a ye Eeds soto.

Eeds jankari kesoo ka janjan ñaadii le?

Eeds jankari kesoo ka tara yeloo le kono, maniyoo, aninj jiyo menj ka bo musuyaa kono. Wo ye ñinj ne yitandi ko, Eeds jankari kesoo ye janjanña saba le soto:

Laañooyaa

Moo jamaa ka Eeds jankari kesoo soto le, nin i nin moo ye i laa, menj ye Eeds jankari kesoo soto fokabañ.

Ka bo nin yeloo la, menj ye jankari kesoo soto. Moolu ka Eeds jankari kesoo soto le, nin yeloo menj ye Eeds jankari kesoo ñinj soto dunta i yeloo kono. Ñinj yeloo menj ye Eeds jankari kesoo soto, si soto noo le, yeloo dii waatoo. A si bo noo bendaño waraŋ lanseetoo bala, i ye menj ke moo bala menj ye Eeds jankari kesoo soto, aduñ i maŋ a joraŋolu fajindi kabiriŋ i pareeta.

Ka bo baalu to ka taa deenaanoolu to

Musu konomaalu mennu ye Eeds jankari kesoo soto, si a sawundi noo i la deenaanoolu la le. Deenaano ka Eeds jankari kesoo soto le, nin a be a baamaa wuluu-ñaŋo kono, waraŋ nin a be wuluu la. Ñinj Eeds jankari kesoo si sawuñ noo le fanan ka bo nin sunjunonoo la, bari a maŋ jawuyaa.

Ninj Eeds jankari kesoo dunta i balajaatoo kono, a ka tara jee le. Wo kamma la, ite maarii si moo koteñ sawuñ noo a la le.

Eeds jankari kesoo

I te Eeds jankari kesoo sawunɔ noo la moo doo bala, waraŋ ka a soto moo doo bala, niŋ ali denta domoroo la, ka ñoo domorindi, ka buloo duŋ ñoo bulu, waraŋ ka ñoo sumbu.

buka janjan noo ñaadii le?

I te Eeds jankari kesoo sawuŋ noo la moo doo bala waraŋ ka a soto moo doo bala, niŋ ali denta santiraŋo la, bala fitaraŋ faanoo, kuudulaa kiliŋo to, waraŋ kama kiliŋo to.

I te Eeds jankari kesoo soto noo la ka bo niŋ suusuulaalu la kindiroo la, daboolu, waraŋ kiŋ feŋ koteŋolu aniŋ beeyaŋolu.

N si m fajo tanka Eeds

1. I ninj moo kana laañooyaa soto, fo i ninj i futuunoo dammaa. I ninj moo kana tulungo ke i futuunoo koolaa.

2. Ninj a ye a tara i ninj i laañoo manj Eeds jankaroo soto, i ninj moo kilinj dammaa kali kafu, i ninj i laañoo kana tulung ke banta la.

3. Ninj a ye a tara i te i fajo muta noo la muumeeke, i si foolewo taa. Bari i ñanta a lonj na le ko, wo manj koyi baake, kaatu a si fara noo le. I la fankantoo bee si tiñaa.

4. Ninj musoo ye Eeds jankaroo soto, ninj a lafita konomaa la, a ñanta dokitaroo la yaamaroo ñini la le, janninj a ka konoo taa foloo. Kaatu musoo si Eeds jankaroo sawundi noo deenaano bala le. A si fankantoo siloo muta noo, fo a kana konoo soto. Dimbaayaa looñaa bundaa, Ankalee kajo to, i ka a fo menj ye Family Planning ye musoolu la yaamaroolu siloo lonj baake le.

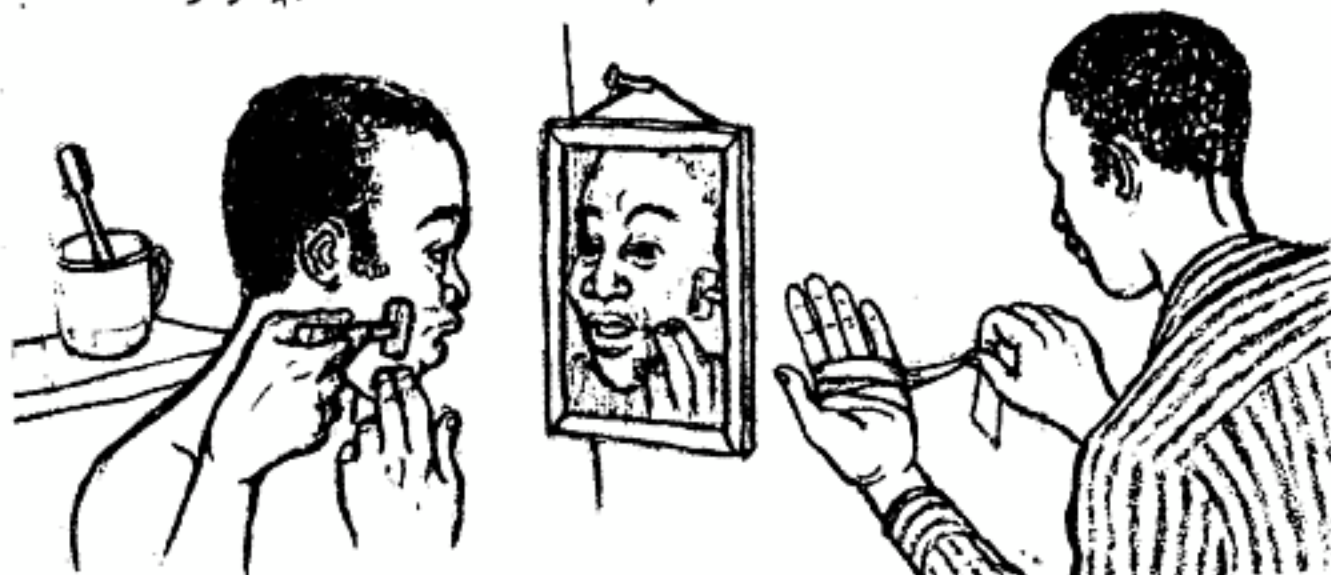
5. I fanj tanka ka moo doo yeloo taa. Ninj suusuulaa jankaroo menj ka i yeloo dooyandi, ye i muta, i si jaaraloo ñini juuna.

Eeds jankari kesoo ma ñaadii?

6. Niŋ a ye a tara feere te jee, i suulata moo doo yeloo la le, kana soŋ i ye yeloo dii i la, i maŋ meŋ kisikisi foloo, fo a ye Eeds jankari kesoo soto le, waraŋ a maŋ a soto.

7. Joorajo, i ye meŋ taa ka balajaatoo soo a la, ñanta seneyaa la le set, komen lanseetoo, bendaŋo, penkoo waraŋ muroo.

8. I kana moo fuu lanseetoolu la, kaatu moo doo yeloo si tara noo a bala le, a ye meŋ nama.

9. Niŋ i ye i faŋo nama, waraŋ i ye baramoo soto, i si a bandaasi noo niŋ funtu seneyaariŋo la. Wo to i si a je, Eeds jankari kesoolu te duŋ noo la i baloo kono, waraŋ ka funti i baloo kono.

Eeds jankari kesoo wisiteeroo

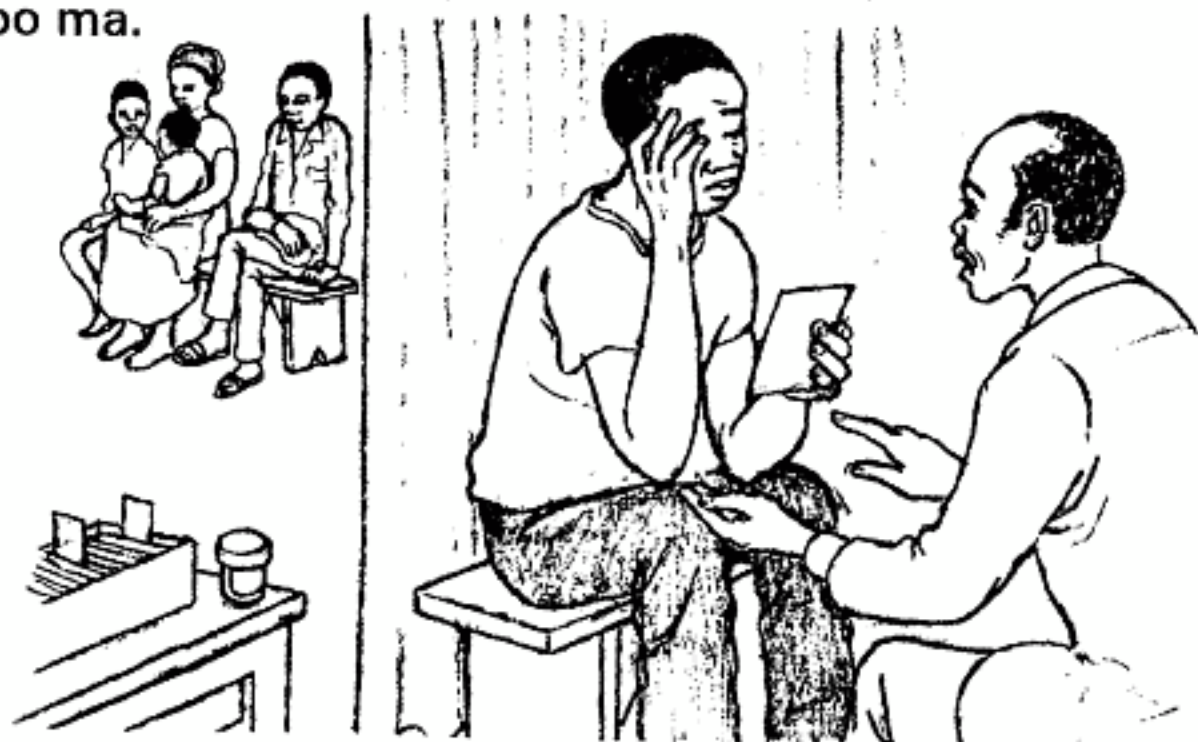
Moo jamaa be jee, niŋ Eeds jankari kesoolu be ì balajaatoo kono, ì ka tara kendeyaariŋ ne. Ì buka a loŋ ko, ì ye Eeds jankari kesoo niŋ ne soto. Niŋ i jaatoo be kendeyaariŋ, aduŋ i lafiti a loŋ na, fo i ye Eeds jankari kesoo soto, i ñanta meŋ ke la, wo le mu ka taa lopitaanoo to, ì ye i yeloo wisitee kendeke.

Niŋ ì ye i yeloo wisitee, ì si a fo i ye noo le ko, i ye Eeds jankari kesoolu soto le.

Niŋ wisiteeroo maŋ hani Eeds jankari kesoo taamanseeri kilin je i yeloo kono, ì be a fo la i ye le ko, i maŋ Eeds jankari kesoo soto i balajaatoo kono. Bari i si a loŋ ko, a ka waati le taa, janniŋ Eeds jankari kesoo taamanseeroolu ka finti yeloo kono. Niŋ a ye a tara i maŋ tuluno ke, waraŋ i maŋ moo doo yeloo taa fo kari saba, janniŋ i la wisiteeri waati foloo, tumandoo a te jari la i ye, ka wisiteeri doo ke kotenke.

Yele wisiteerilaalu le si a fo i ye noo fo i ñanta a ke la le kotenke.

Niŋ ì la wisiteeroo ye a yitandi ko, i maŋ Eeds jankari kesoo soto, kana a miira i be tanka la le ñaato siniŋ. Niŋ i ye yaamaroolu nooma, wo doron ne si i tanka noo Eeds jankari kesoo ma.

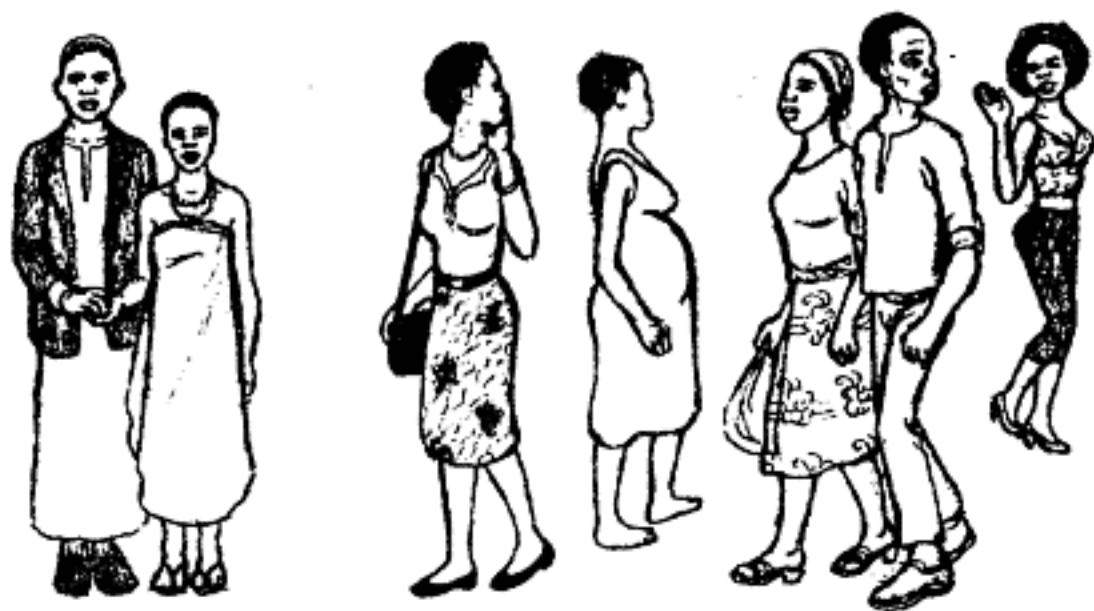

Kuwo doolu Eeds jankari kesoo wisiteeroo la kuwo to
Nin i lafità ì ye i wisitee Eeds jankari kesoolu la, i nin dokitaroo waraŋ jaatikendeyaa dookuulaalu si kacao. Wo le be a fo la i ye fo a kummaayaata le, anin fanan i ñanta taa la wisiteeroo ke la daamen.

I si Eeds jankari kesoo wisiteeroo ke:

- ⇒ nin a ye a tara ko, i man laa i fan na ko, i ye nin Eeds jankari kesoolu le soto
- ⇒ nin i kafuño ye Eeds jankari kesoolu soto
- ⇒ nin a ye a tara i ye miiroolu soto le ka futuu
- ⇒ jannin i be lafi la ka konoo taa.

Bari kana ñina, a tuta i faŋo le bulu, nin a ye a tara i be lafi la le ka Eeds jankari kesoo wisiteeroo ke. Moo-wo-moo le te i forosee noo la ka Eeds jankari kesoo wisiteeroo ke, nin a man diyaa i ye, anin fanan ka a koolaa lon. Wo le ye a tinna a kummaayaata le ka diyaamu moo ye, jannin i ka wisiteeroo ke, adun i si nin lon ko, moo le ñanta diyaamu la i ye, nin i ye wisiteeroo ke fokaban.

Nin ì be Eeds jankari kesoo wisiteeroo ke la:

- ⇒ ì ka yelendiŋ ne taa i bala
- ⇒ a ka taa le fo lookun fula, jannin ì ka a lon fo i ye a soto le, waraŋ i man a soto
- ⇒ a koolaa ka ke kulloo le kono
- ⇒ moo le ñanta tara la jee ka i maakoyi, i ñanta ke la ñamen nin ì ko, i ye a soto le.

Kibaari kummaayaarinolu futuunoolu teema ñiñ Eeds jankari kesoo wisiteeroo la kuwo to

A si ke noo le kafuñoomaalu teema, doo ye Eeds jankari kesoolu soto, aduñ doo wo man a soto. A ye ñiñ ne yitandi ko, doo wo si a fanj tankandi noo ñiñ Eeds jankari kesoolu ma le.

Niñ i ye a je ko, a koyita i ma le ko,
i ye Eeds jankari kesoo soto le,
i kaafuñoomaa fanan si taa noo le,
i ye a wisitee.

A si koleyaa noo le ka a fo
i futuunoo ye ko, i ye jankari
kesoo le soto. Bari a si kum-
maayaa noo le kaatu:

- ◆ Ali si diyaamu noo ñoo
ye le, ali ñanta tanka
ndiroo menj ke la
laañooyaa waatoo la.
- ◆ I si kuwolu ke noo le,
ka i fanj maakoyi fo
i la baluwo si jamfa.
- ◆ I futuunoo be a lonj na le
ka tambi ite la, a ñanta
i maakoyi la ñaamenj.

- ◆ Ali si ñaato kuwo fananj parendi noo ñoo la.

Niñ i sandomoo man a muta ka a fo i futuunoo ye ko, Eeds jankari kesoo le be i la, moo menj be dookuwo la jaatikendeyaa bundaa to, i si wo kii, a ye a fo a ye, waran i si a fo yaamarilaa ye, wo ye i maakoyi. Niñ i ye a ke a waatoo la, i futuunoo be i jayi la le i la a fo a ye.

Muƙ ne mu Eeds ti ?

Eeds mu kuuraƙ kafoo le ti, meƙ ka finti, niƙ a jankari kesoo ye baloo lamfundi. Moolu mennu ye Eeds soto, i ka jankaroolu le soto, mennu be ko kirikiroo, balafata jankaroo, aniƙ kono-bayoo. i baloo ka bori le.

M be niƙ temboo meƙ to, moo maƙ jaarali lon niƙ Eeds jankaroo la kuwo to. Bari moolu mennu ye Eeds niƙ a jankari kesoo soto, n niƙanta i sabarindi la le ka a fo i ye ko, booroolu be jee le, mennu si i maakoyi noo ka jankaroolu keke, mennu niƙ Eeds naata. Wo booroolu, hani i maƙ Eeds jaara, i ka kuuraƙ doolu talaa le, ka moolu fisiyandi, aniƙ ka moo so sii jango la.

Eeds mu jankari kuta jawu baa le ti, wo le ye a tinna moolu ka kuma sotobaloolu fo a la kuwo to. Moolu maƙ a kuwo doolu fahaamu kendeke.

Bari Eeds mu jankaroo doron ne ti, komen jusu kuuraƙo. A maƙ ke dankoo ti waraƙ yankankatoo.

Fo Eeds jankari kesoo si tariyaa noo ban ka ke Eeds ti, waraŋ a te tariyaa noo la?

Moo doolu ka Eeds soto le, niŋ a jankari kesoo tarata ì bala fo sanji dantaŋ. Eeds jankari kesoo ka tara doolu bala le fo sanji taŋ, waraŋ meŋ siyaata wo ti, bari Eeds jankaroo buka finti ì bala. A keta ñaa-wo-ñaa, moo doolu buka a loŋ waatoo meŋ na niŋ Eeds jankari kesoo dunta ì balajaatoo kono. Niŋ ì saasaata, wo to le ì ka a loŋ ko; niŋ Eeds jankari kesoo be ì balajaatoo kono le. Moolu laata niŋ na le ko, moo-wo-moo ye Eeds jankari kesoo soto i balajaatoo kono, a labajo ka ke Eeds jankaroo le ti.

Saayiŋ a koyita le ko, niŋ i ye i la jaatikendeyaa marañaa loŋ, a si i maakoyi noo le, Eeds jankari kesoo ye tara i la fo waati meeriŋ, janniŋ Eeds ka finti i bala.

A koyita le fanaŋ ko, niŋ i ye i la jaatikendeyaa hakilitu, a si i maakoyi le ka baluu noo fo waati doo, niŋ Eeds jankaroo ye i muta.

Ñaato niŋ bukoo kono, ŋa a fo ali ye le, ali ñanta ali baloo topatoo la ñaameŋ, aniŋ ali ye ali hakiloolu tu, niŋ ali ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto.

Ka diyaamu moo ye Eeds jankari kesoo niŋ Eeds jankaroo la kuwo la

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo faŋo soto, ñanta le ka diyaamu moolu ye ka i baloo kalaŋo fo ì ye. I suulata yaamaroo la le ka a fo ì ye, ì ñanta i yilla la meŋ ma, aniŋ ì si meŋ ke noo ka ì faŋolu maakoyi.

Moo jammaalu le be jee, ì si diyaamu noo mennu ye. Diina-ñaatonkoo si i kawandi noo le ka i sondomoo tenkundi. Dokitaroolu, noosoolu aniŋ yaamarilaalu si kuma kendoolu fo noo le, aniŋ ka maakoyiroo fanaŋ ke.

Ì ye ñiŋ moolu karandi le ka i lamoyi ali la koleyaa kuwolu la, aniŋ mennu ka ali soto Eeds jankari kesoo la duŋo ali la, aniŋ Eeds jankaroo la ali mutoo waatoo. Ì si ali maakoyi noo le ka ali la miiroolu bo ali ye ñoo to, ka ali so hakiloo la, aniŋ ka kuwolu kuntu ali faŋolu ye. I dammaa si a ke noo le, waraŋ moo ye bo i fansuŋ dimbaayaa kono waraŋ kafundiŋolu.

Miiroolu Eeds jankari kesoo to

Eeds jankari kesoo niŋ Eeds mu jankari kuta le ti, meŋ na kuwo koleyaata, aduŋ a ye moolu jaakalindi le. Wo kamma la moolu naata miira jamaa soto a la kuwo to.

Moo jamaa silata Eeds jankari kesoo niŋ Eeds jankaroo la le.

Moolu mennu ye a loŋ ko, ñiŋ jankaroo le be ì la, ka kuu jamaalu le taki. Doolu kijoo ka i fara. Doolu ka kámfaa.

Kija faroo

I si i faŋo parendi ñaa-wo-ñaa, niŋ i ye a loŋ ko, i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo le soto, fo i kijoo si kuntu.

I si jaakali noo le, i te a loŋ na, i be meŋ ke la. Ñiŋ waatoo la, a be beteyaa la le, i niŋ moo ye tara ñoo kaŋ, i laata meŋ na.

nin Eeds jankaroo

Doo be jee, moolu mennu ye Eeds jankari kesoo nin Eeds soto la miiroolu ka faliŋ-faliŋ ne. Luŋ doolu ì ka tara kiideeriŋ ne, aduŋ ì buka jiki soto. Luŋo doolu la, ì si jikoo soto i faŋolu to. A be wo le ñaama.

M be naa leeroolu mennu karaŋ na ñaato, kuu jamaa be tara la jee le, moolu ka mennu taki, nin Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo be i la.

Soosoороо

Kuwo foloo dulaa, moo doolu buka laa ko, ì ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo le soto. Ì ka a fo le ko:

"Dokitaroo maŋ tooña a fo.
A te ke la noo tooña a ti. Nte be bambandiŋ ñaameŋ."

Nin ì ko i ye ko, i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds le soto, yaamarilaa si i maakoyi noo le ka a kotoo fo i ye.

Kamfaa

Moo doolu ka kamfaa baake le, niŋ i ye a kalamuta ko, i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo le soto. I ka i faŋ jalayi le waraŋ moo meŋ ye a tinna, i ye jankari kesoo soto. Doolu faŋo ka Alla jalayi le.

Kamfaa buka bayi noo, bari a buka moo maakoyi. Ka diyaamu yaamarilaa waraŋ i teeri kendoo ye, si i maakoyi noo le ka i la kamfaa bayi.

Ka kuma i sondomoo kono

Doolu hakiloolu buka kuu kilin muta. I ka a miira le ko:

"Alla be i kendeyandi la le, niŋ i ye laañooyaa tulugo bula. "

"M mumuñoolu be m fisiyandi la le, niŋ ŋa baa kanateyi. "

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, ye maakoyiroo le ñininkaa ka i la miiroolu bo i ye ñoo to.

Kiidee

Doo be jee, moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, ka tara kiideeriŋ i faŋ fee le.

Niŋ i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, kana ñina ko, i dammaa nte. Moo jamaa be jee le, mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto. Niŋ i ye moo loŋ meŋ ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, kali a kiidee fata.

Silaŋo

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto ka sila kuu jammaalu le la:

- dimoo
- ka foo ì la dookuwo la
- moo doolu la a loŋo ko, Eeds jankari kesoo ñiŋ be ì bala le
- ka ì diŋolu bula jee
- saayaa

A silaŋñaawarata le ka Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, bari i be a je la le ko, i la silaŋo be talaa la le, niŋ moo diyaamuta i ye, meŋ ye a kuwolu fahaamu. Kuwo doolu be jee, i be tara la jaakaliriŋ wolu la le, bari a maŋ jari ka sila ì la. Misaaali fee: Niŋ doolu ye a loŋ ko, ì ye Eeds jankari kesoo le soto, ì si a je ko, ì be i maakoyi la le, aduŋ ì si beteyaa yitandi i la.

Fansuŋ miiroolu

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto ka a miira le ko, moolu bee le ka tara ò juubee kaŋ, waraŋ ka ò la kumoo fo. Niŋ ka a tinna le ò ka lafi ò faŋ maabo la.

Doolu, wolu ka à miira le ko, moolu buka ò danku, bituŋ ò faŋo ka ò faŋ fili jee. Doolu be jee ò ka a miira le ko, ò maŋ tara sila kaŋ.

Niŋ i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto, kana maabo. Niŋ moolu ka i la kumoo fo, wo kana a tinna i ye jikilateyi. I si loo i loodulaa to jamaa kono. Niŋ i be i loodulaa to, i si a yitandi duniyaa moolu la ko, moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, keta moo kummaa doolu le ti ò na jamaa kono, komeŋ doolu.

Niŋ i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, i si a kata ka kuu kendoo nata i faŋ ye. I faŋ yitandi. Hani saayiŋ i mu i faŋo le ti. Hani saayiŋ i kummaayaata le.

Niikuyaa

Moo doolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto, ye a miira le ko, ka tara baluuriŋ wo maŋ nafaa soto.

I ka a miira le, i te moo nafaa la. Doo be

jee, ò ka tara suwo kono le, ò buka soŋ domori ke la, aduŋ ò buka soŋ diyaamu la moo ye.

Niikuyaa si i hakiloo janjandi noo le, aduŋ a si i baloo lamfundi.

A kummaayaata le ka a kata ka i la niikuyaa bayi i faŋ bala.

Niŋ i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, i kana jikilateyi. I la duŋ feŋ ñiimaalu duŋ. I si taa i teeroolu kumpabo. I si i faŋ suulandi kuu la. Kuu ke meŋ si moo doolu maakoyi. Niŋ diŋolu be i bulu, ò la kuwolu hakili tu, kaatu hani saayiŋ ò be suulariŋ i la maakoyiroo la le.

Jaatikendeyaa dookuulaa si i maakoyi noo le, niŋ i niyo be toorariŋ kendeke. Kana ŋooma ka taa moo kiliŋ kumpabo, niŋ i la niitooroo be koleyaariŋ i fee.

Ka soŋ

Niŋ waati bota, moo jamaa, mennu ye ñiŋ Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto, ka soŋ ì faŋ ma le. Ñiŋ mu jikoo doo le ti. Ì hakiloo ka tara sabatiriŋ ne. Ì ka naa miiroolu le soto, ì ñanta baluuña kendo meŋ soto la. Ì ka a miira le ko:

- Ì ñanta muŋ kuu bete le ke la, waatoo meŋ tuta ì la baluwo kono?
- Ì ñanta domori kende jumaalu le domo la, meŋ si ì maakoyi ka ì jaatoo bambandi?
- Ì ñanta feere jumaalu le ke la, fo ì diŋolu la saama si beteyaa noo?"

Ì ka ñiŋ fanaŋ miira le ko: "Luŋ-wo-luŋ ka Alla tentu, ka tara ì la dimbaayaa kono aniŋ ì teeroolu.

Jikoo

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo faŋo soto, si jikoo soto noo kuu jamaalu le to:

- ** ka jikoo soto ko, ì siyo be jamfa la le
- ** lonnaalu be jaaraliñaa soto la a la le
- ** ka jikoo soto ko, kuuraŋ-wo-kuuraŋ ka naa ñaamenŋ, dokitaroolu ka a jaara noo wo le ñaama
- ** ka jikoo soto, kaatu moolu ye ì kanu ì la jankaroo kaŋ ne
- ** ì ye jikoo soto ka laa ñiŋ na ko, saayaa koolaa baluwo be jee le.

A kummaayaata le ka jikoo soto. Niŋ i ye jikoo soto i faŋo to, a ka i so semboo la le, ka kuu-wo-kuu taki, fo a koleyaa le, waraŋ a maŋ koleyaa. Jikoo si i maakoyi noo le ka Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds kele, fo i siyo si jamfa noo.

Kana ñina ko: Hani i ye jikoo soto bii, a si ke noo le, a saamoo i ye kamfaa waraŋ i niyo ye kuyaa. A be wo le ñaama. Menŋ kummaayaata wo le mu, ka a kata ka jikoo soto waati-wo-waati.

Fo tarañaa kendoo si soto noo Eeds jankari kesoo anij Eeds jankaroo to ban?

Ka jikoo soto anij ka sonj Eeds jankaroo la, si i maakoyi noo le, niñ Eeds jankari kesoo be i bala. I tarañaa ñanta ke la ñaadii le?

Leeroolu mennu be ñaato, i si dimbaayaalu, teeroolu anij siiñoolu la kuwolu karañ noo jee le, ì ñanta moolu maakoyi la le ì be tara la ñaamen, niñ Eeds jankari kesoo warañ Eeds ye moo muta.

Dimbaayaalu kummaayaabaata moolu ye le, mennu ye Eeds jankari kesoo waran Eeds jankaroo soto. Koridaa baa si ke noo i taradulaa ti le:

- ** daamenj moo si i foñondij noo, i ye kanoo soto, anij ka i la jankaroo muta i fee
- ** daamenj i te i la fatiyaa yitandi la, waran ka i la jaakali kuwolu maabo.

Nin moo be i la dimbaayaa kono, a ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, i si maakoyiri siifaa jamaa ke a ye noo le.

- ** I si a maakoyi noo le a ye i foñondij ka a la suukono dookuwolu ke a ye.
- ** I si a maakoyi noo ka domori kendoolu domo, ka taa a ye marisewo to anij ka tabiroo ke a ye,
- ** I si a maakoyi ka silajo bayi a bala, ka a yitandi a la ko, moolu ye a kanu le

la kummaayaa

Nin i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto, a beteyaata le i la dimbaayaa ye a kalamuta.

** Ì si kanoo yitandi i la, anin fanan ì si i maakoyi.

** I si saama kuwo fanan topatoo noo.

** Ì si i maakoyi noo kodoo la karoo la.

** A be beteyaa la i fee le,
nin i man i la jankaroo maabo ì ma.

Nin moo be i la dimbaayaa kono men ye Eeds jankaroo soto:

** domoroo nin min fenolu samba a ye nan

** a la laarankaŋ faanoolu kuu a ye

** anin i ye a la kuwo topatoo.

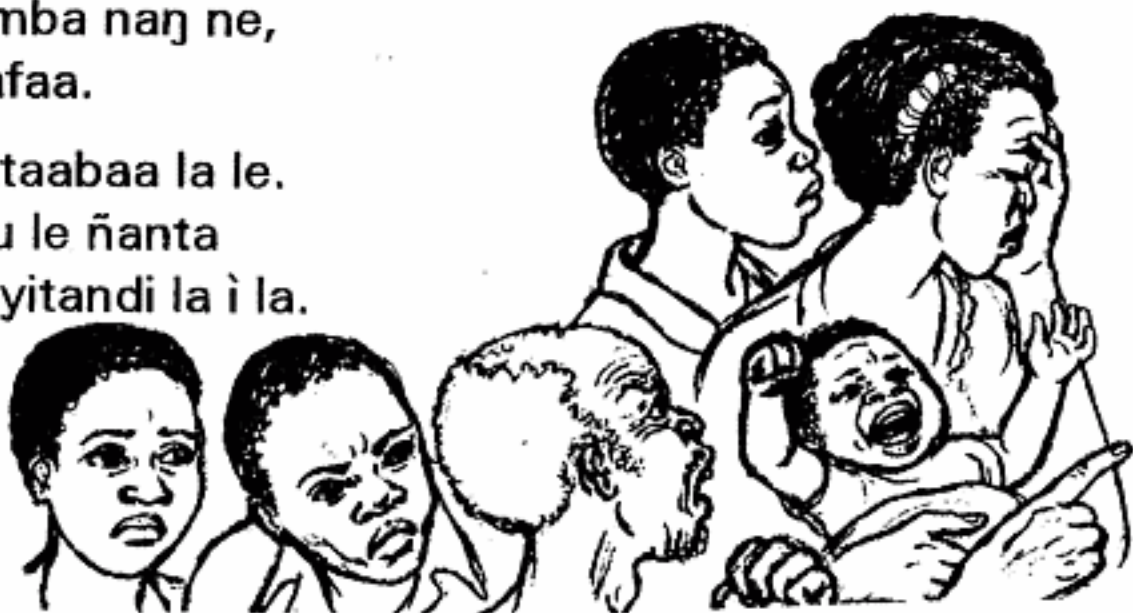
Kana ñina: Nin i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto, i ye londoo men soto, i si wo taamandi noo le ka moo doolu maakoyi. I si i la dimbaayaa karandi Eeds jankari kesoo ka janjan ñaamen, anin a buka janjan ñaamen. I si ì maakoyi noo le ka tanka Eeds jankari kesoo ma. Nin mu kafundan baa le ti, moo si men ke noo.

Kana son Eeds jankari kesoo waraŋ

Doo be jee, niŋ kewo ye a loŋ ko, a la musoo ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo le soto, a ka a-bayi a la koridaa kono le. Doo be jee, musoo le ka a daa bo kewo la kuwo to, niŋ a ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto.

Ka i daa bo i kafuŋoo la kuwo to,
si kuu doolu samba naŋ ne,
meŋ si dimoo lafaa.

Dindinolu be bataabaa la le.
Ì la alifaa fuloolu le ñanta
kanoo niŋ siloo yitandi la ì la.

Ñiŋ talaaña siifaa si Eeds jankari kesoo janjaŋ noo le. Misaali fee: Kewo fanaŋ si Eeds jankari kesoo soto noo le. Bari a'si lafi ka maaño soto. Maaño fanaŋ si naa Eeds jankari kesoo soto.

Ali ñanta tara la ñoo kaŋ ne ka ali la saama dookuu ñoo la,
kaatu wo le koyita.

Doo be jee, sonkoo ka tara dimbaayaalu dammaalu teema le, ka moo jalayi meŋ ye Eeds jankari kesoo naati futuwo kono. Ñiŋ ka kontaanibaliyaa baa le samba naŋ.

A si a koleyandi noo dimbaayaa ye le fanaŋ, ka ì la saama dedaa.

A si a koleyandi noo le ka tara taraña kendo kono.

Eeds jankaroo ye i la dimbaayaa talandi

Moo doolu laata ñiñ ne la ko, moo menj foloo saasaata, wo le foloo ye ñiñ Eeds jankari kesoo soto. Ñiñ bee buka ke tooña ti.

Tooña, a ñanta le moo ye a miira menj ye ñiñ Eeds jankari kesoo samba nañ. Bari ka i miira a kuwo la, anij ka a kuwo diyaamu baake ka dimoo le lafaa. Maakoyiroo be beteyaa la le:

- ** ka yamfa
- ** ka ñoo samba
- ** ka siniñ saama miira
- ** ka safeeroo ke i
soto feño la kuwo to
i diñolu ye; anij i
futuuño.
- ** I niñ i ye i la baluwo
toomaa labañ
kontaanoo kono.

Moo doolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds faŋo soto ka lafi le ka tara sabatiriŋ saateeriŋolu to, fo ì si domori kendoo soto noo jee. Ì la dimbaayaa moolu mennu be ì la koridaa kono jee, le si ì maakoyi noo baake ka tambi maakoyiroo la, ì be meŋ soto la saatee baa to.

Bari moo doolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto buka lafi ka muru saateeriŋolu to. Doo be jee, ì baadiŋolu la saateeriŋolu to, feŋ buka soto jee. Ì si ì ñaa kaasi noo ì la le.

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, ñ ñanta ì bula la le, ì ye kiitiyo teyi ì faŋolu ye ka a juubee fo ì ñanta muruŋ na saateeriŋolu to le. A be fisiyaa la le, niŋ ì faŋolu ye a miira ì faŋ ye, a maŋ ke ì la alifaalu la miiroo ti waraŋ ì wuluulaalu waraŋ ì futuunoomaalu.

saateerijolu to

Kana ñina: Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo soto waraŋ Eeds jankaroo, ye jaaraloo le ñininkaa fo ì si fisiyaa aniŋ ì siyo si jamfa noo baake. Fo dokitaroo waraŋ booroo be saateerijolu to le baŋ?

Ke woluu waraŋ baadiŋ koteŋolu mennu tuta saatee baa to, si moo doo maakoyi noo le, meŋ bota dimbaayaa kono, aduŋ a murunta saateerijolu to. I si kodoo waraŋ booroo kii noo le. Ì si taa a kumpabo.

Niŋ musoo be muru la naŋ saateeriŋo to, a ñanta a fansuŋ feŋolu samba la le, kaatu a ye kodoo meŋ soto saatee baa to, a ye wo le taa, a ye a la feŋolu saŋ. A ye semboo soto le ka a la feŋolu taa.

Teeroolu

Nin i ye teeroo soto men ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, i ñanta hadamayaa la a fee le, anin fanan i si beteyaa yitandi a la.

I si kuwolu karan noo i teeroo bulu le.
Ali la teeriyaa fan si taa noo ñaato.

I si i teeroo maakoyi noo le ka tara taraña kendo kono.

I si i teeroo tara noo dulaa to le, ali si jii kandoo waran min fen koten min noo daamen, bari a te ke la doloo ti. Ali si taa noo ñoo la don dulaalu to, balabonooto feyaa dulaalu to, anin dulaa kotenolu to.

Nin i ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, i teeroolu le si i la jaakali kuwolu fisiyandi i ye noo. I si i maakoyi noo ka i la miiroolu bo ñoo to.

Kana ñina ko, nin i ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, hani saayin i teeroolu la suuloo be i kan ne. I kana i fan kuntundi i teeroolu la. I nin i ye teeriyaa daa faa le. I mu wo moo kiliño le ti.

Nin a mulunta ko, i teeroolu ye i ñaakaasi i la le, wo kana i dewun. A si ke noo le, i man i ñaakaasi i la. I si tara i miira la a la anin i be jaakalirin kensenke. A si ke noo le, i man a lon, i be men fo la. I si ke noo moolu ti, mennu man fen lon, waran i si sila ko, i fanan ye Eeds jankari kesoo le soto.

Moo-wo-moo ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, si teeri kutoolu soto noo le komeñ moo kotenolu. Doolu be jee i ka lafi ka teeriyaa moolu fee, mennu ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto. I nin wolu le ka ñoo moyi ka i la mantoora kuwolu kaaa anin ka ñoo so hakili la. Nin i ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, i si teeri kutoolu soto noo Eeds maakoyiri bundaa kafoolu to le, waran i si i fansun kafoo kumaasi noo.

Siiñoolu

Siiñoo kendoo si dimbaayaa doo maakoyi noo le Eeds ye mennu muta. Musoolu la kafoolu, fondinkewolu, aniñ diina kafoolu si kafu noo le komeñ ñiñ maakoyiri bundaa baalu dalita a ke la ñaamenj.

Ñ si muñ ne ke noo?

- ñ si jiyo bii noo ò ye le
- ñ si taa ò ye noo marisewo to
- ñ si tabiroo ke noo ò ye
- ña ò la dindiñolu topatoo
- ña ò maakoyi naakoolu to
- ka ò la koridaa fita ò ye
- aniñ ka ò la feñolu kuu.

Ñ niñ dimbaayaa fanañ si sii noo ñoo kañ ne ka kacao. Ñiñ mu kuu kummaa baa le ti, moo ñanta menj ke la. Ñ na maakoyiroo be a tinna la le, ò fanañ si a miira ko, hani saayiñ ò daa be ñ na jamaa kono le.

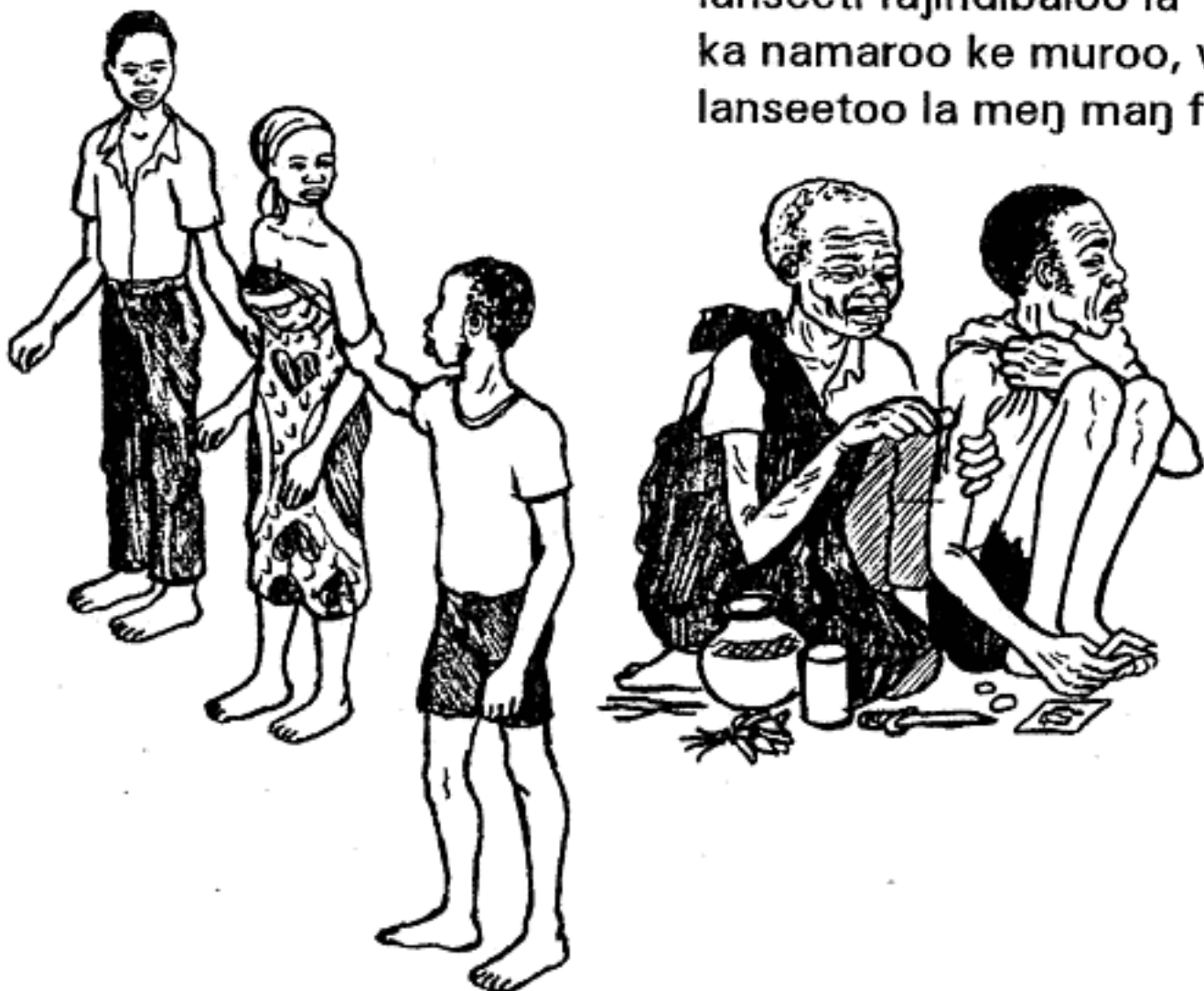
A be beteyaa la le niñ jamaa moolu manj hakili fula soto ka Eeds la kuwo kacao komeñ ò ka kuurañ koteñolu kacao ñaamenj. Bituñ i si a je, moolu mennu lafitaa koomakumaroo la, te feñ-wo-feñ soto la, ò be menj fo la ñiñ jankaroo la kuwo to. Kana ñina: "Bii nte le mu, saama moo doo." (Fili Bonkeli Lutaaya le ye a fo, Yukanda la denkili safeerilaa menj, ñiñ Eeds jankaroo le ye a faa.)

Aada kuwo doolu maɗ koyi fereɗ, kaatu feɗ teɗ fo ñiɗ Eeds jankari kesoo la kuwo. Aadoolu menɗu ye a loɗ ko, futuunoolu maɗ laañoomaa kiliɗ soto, maɗ koyi. Aada-wo-aada meɗ ye a loɗ ko, moolu ka deɗ jooraɗolu la, ka kunturoo ke, wo fanaɗ maɗ koyi.

Kuu koyibaloolu doolu fele:

ka deɗ musoo la, musu keetaa

ka kuyandiroo ke muroo waraɗ
lanseeti fajindibaloo la
ka namaroo ke muroo, waraɗ
lanseetoo la meɗ maɗ fajindi.

I te a loɗ noo la, moo meɗ ye Eeds jankari kesoo soto. Aduɗ Eeds jankari kesoo ka tara saateeriɗo moo niɗ saatee baa moolu bee le bala. Wo to a koyita le ka ñ na ñiɗ aada kuu jawoolu faliɗ, ɗà aada kuwolu londi sila koyiriɗo kaɗ.

mennu si Eeds jankari kesoo janjandi

Ka musoo keetaa keta aada le ti menj kasiyaata, fenj tenj fo Eeds jankari kesoo.

Nin i keta kewa ti, adun i kotoo faata, i la alifaalu si lafi, i ye a la musoo katandi ka a ke i la musu fulanjanjo ti. Fo Eeds le ye i kotoo faa, waran a faata asidano le to, nin kuwo manj koyi moo-wo-moo la. I te a lonj noo la, moo menj ye Eeds jankari kesoo soto.

⇒ I si Eeds jankari kesoo soto noo le.

⇒ I kotoo la musoo si Eeds jankari kesoo soto noo le.

⇒ I la musoo si Eeds jankari kesoo soto noo le.

Ali si ñoo sawunj noo Eeds jankari kesoo la le. Ñaato, i nin i la musoo ye dijolu mennu wuluu, anin i fanjo nin i kotoo la musoo dijolu fanan si Eeds jankari kesoo soto noo le.

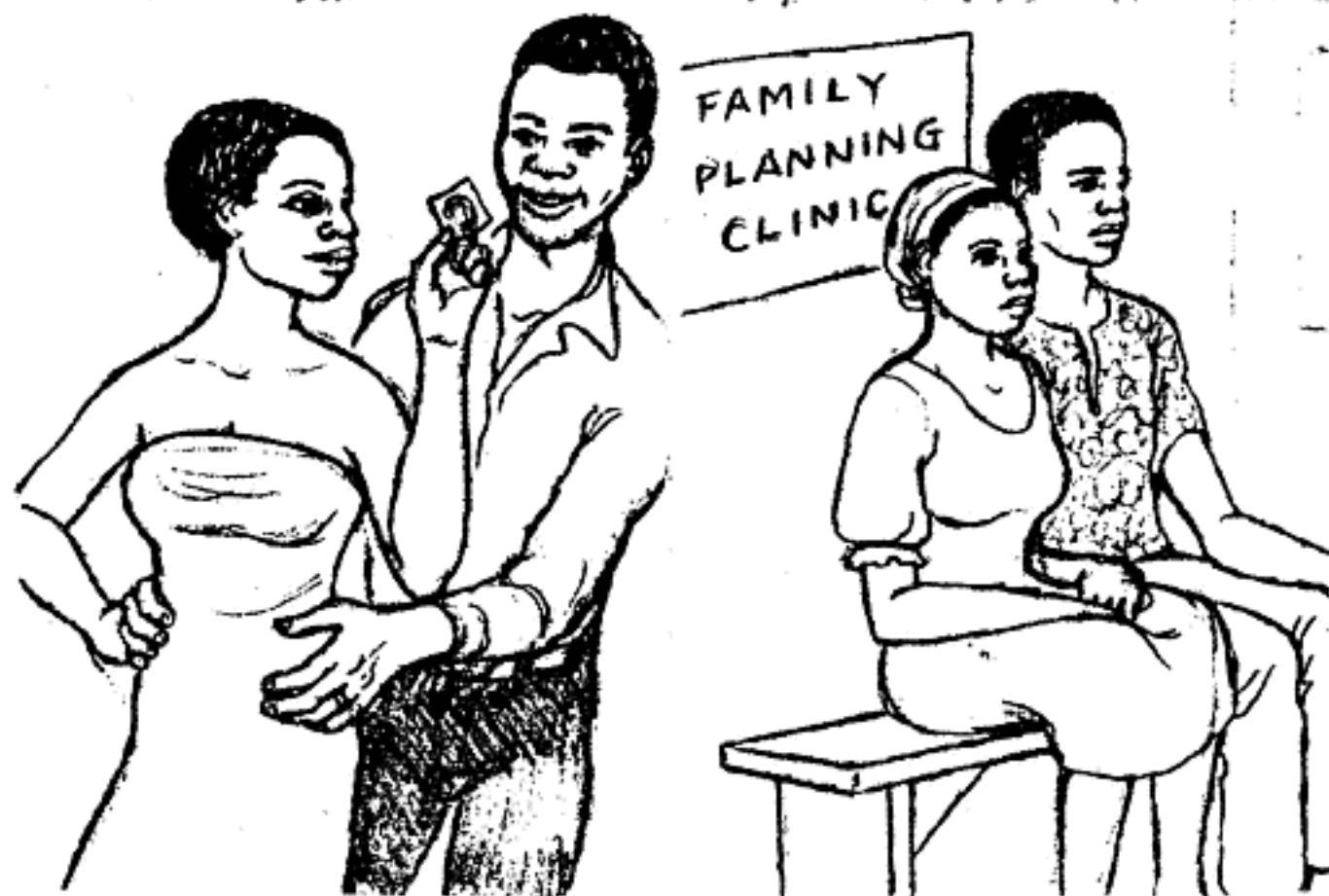

I si i kotoo la musoo maakoyi noo le, adun i te a futuu la. A si sabati noo a keemaa la bujo kono le, a ye i munafan a la naafuloo la ka fiiroo ke. A si dookuwo ke noo a keemaa la moolu la kenoo to le.

Fo i fanjo, i la musoo anin i kotoo la musoo si tanka Eeds jankari kesoo ma, ali bee ñanta balan na aadoo la le, ka ñoo keetaa futuwo to. A beteyaata baake le ka i futuunoo doronj ke i laañoo ti.

i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto

taraña kendo le la karoo la

Nin i ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, i balajaatoo buka kuuran kesoolu kele noo. I la saasaa ka feeyaa le.

Nin i saasaata doron, a kummaayaata le ka taa dokitaroo je tariyaarinke. Kuuran jamaa men nin Eeds jankari kesoo waran Eeds ka naa ñoo la ka jaara noo le. Ka jaaraloo soto juuna si i maakoyi noo le ka i siyo jamfandi.

Koleyaa kuu jamaa be jee, dokitaroo si booroo dii noo i la le men si i **fisayandi** noo, anin ka kuwo ñin na wajaboo londi.

jaaraloo la karoo la

Wo to, niŋ i ye lootoo saasaa waraŋ sisidimoo soto, taa dokitaroo yaa. Kana soŋ, a ye wajabi fo a ye naa yelema sumayaa jankaroo ti, waraŋ tootoo jankaroo. Aduŋ niŋ feŋ ye i nama, a siti, i ye jaaraloo ñini a ye katabake. Kana soŋ kuuraŋ kesoo ye duŋ a la.

A kummaayaata le ka taa jaaraloo ñini moo bulu, meŋ ye a la dookuwo noo kendeke ka bo jaatikendeyaa bundaa to. I si jaaraloo soto noo i la dokitaroo bulu le. I si taa noo lopitaanoo to le waraŋ jaarali bundaa kotenjolu to.

Niŋ i ye i lafinna moo je, aduŋ a ye Eeds le soto, a mulunta ko moo meŋ ka lamfu, kana jikilateyi. A wakilindi fo a si taa dokitaroo je. Jaaraloo le si a maakoyi noo ka ta ra taraña saharinjo kono.

Domoroo niŋ miŋo

I balajaatoo suulata domoroo le la ka a bambandi fo a si semboo soto ka a tankandi kuuraŋ kesoolu ma.

I ñanta a kata la le ka domoroo ke, hani a ye a tara konkoo te i la. I si domoroo ke domandiŋ, aduŋ i si a ke waati-wo-waati.

Niŋ domori bambandiŋo domoo koleyaaata i fee, i si a fooyandi noo.

Meŋ be kaañaŋ na i fee, i si wo domo. I si keekee waraŋ yiridiŋ jiyo miŋ, bari i kana doloo miŋ.

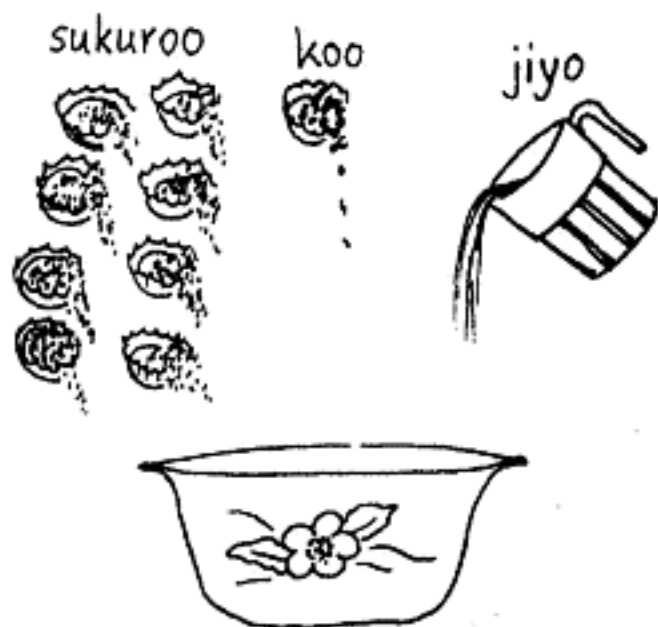
Maadiŋo si tara noo i daa kono le, meŋ si i bali noo domoroo la. Daakono dimoolu si jaara noo le, wo to domori fooyaariŋolu domo, i ye taa dokitaroo je.

Niŋ konobayoo be i la, i ñanta jii jamaa le miŋ na. A beteyaata le ka konobayi boori jiyo miŋ.

Liitari sumandaŋo taa,
i ye jii senuŋo ke a kono,
fo a ye faa.

Waraŋ niŋ i maŋ liitari sumandaŋo
soto, i si Fanta kaba saba taa ka
jiyo suman.

I ye jiyo ñiŋ ke boloo kono.

I ye koo koojaara kaañaŋdiŋ faa kiliŋ ke a kaŋ, aniŋ sukuroo koojaara kaañaŋdiŋ seyi. I ye a maa fo koo niŋ sukuroo bee ye yoyi.

Niŋ i taata kenoo to waati-wo-waati, i si a kata ka jiitaaraŋ ñaa miŋ waraŋ meŋ siyaataa wo ti.

Domoroo menj ka jaatoo so semboo la

I ñanta a kata la le ka domori feŋ kiliŋ domo ñiŋ domori kafu saboolu kono, domori waati-wo-domori waati. Ñiŋ daa manj ñaŋ na jawuyaa la baake. Domoroo menj daa be soneyaa la i fee, i si wo tombonj ka bo ñiŋ domori kafu saboolu kono. Hani saayiŋ a be ke la domori le ti menj ka jaatoo so semboo la. Niŋ i ye a noo, a kata ka domori fendinolu dookuu, waraŋ i ye siisewo doo bula suwo kono.

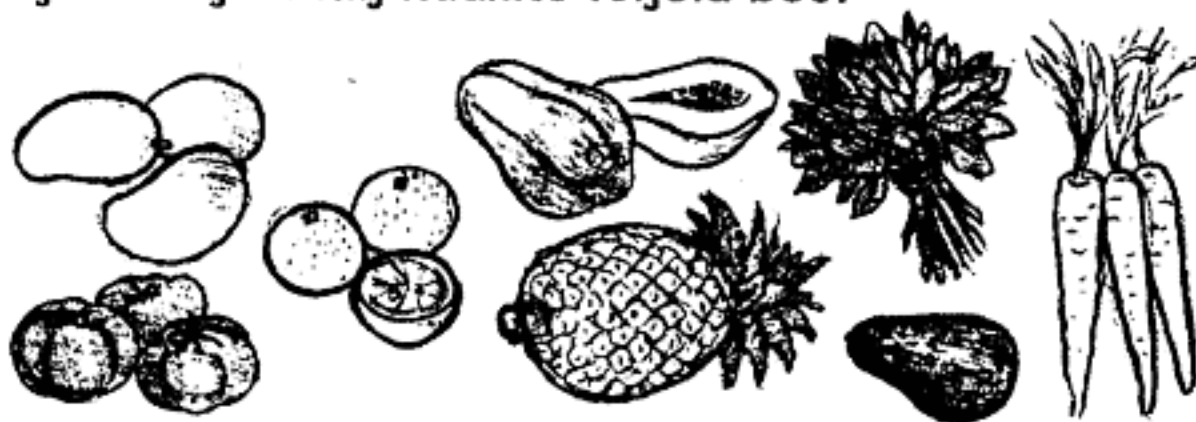
1. Domoroolu mennu ka jaatoo bambandi: sosoo, tiyoolu siiseekiloolu, suboo, ñewo anij keekewo.

2. Domoroolu mennu ka semboo dii: ñamboo, maanoo, tubaanoo, pataatoo, mbuuroo anij kintoo.

3. Domoroolu menj ka balajaatoo tanka kuuraŋolu ma mennu ka sawuŋ: Yiridinolu niŋ naakito feŋolu bee.

Sikareetoo niŋ doloo maŋ beteyaa

A maŋ beteyaa moo-wo-moo le ye ka sikareetoo saba. Sikareetoo ka moo niijiirango le tiŋaa, aniŋ baloo dulaa jamaa, ka ì lamfundi, fo meŋ si a tinna kuuranŋ koteŋolu si siloo soto noo ka duŋ.

Dolo miŋ baa fanaa ka baloo mantoora le sako jusoo. Doloo ka moo la hadamayaa tiŋaa le, a ye i hakiloo tiŋaa. A si ke noo, i te tara la i faŋ bulu, i ye ñina i ñanta laañooyaa kendoo soto la ñaameŋ. Hani niŋ a ye a tara, i ye Eeds jankari kesoo le soto, wo maŋ a tinna, i te futuu kuuranŋ koteŋolu soto noo la, mennu si i baloo lamfundi.

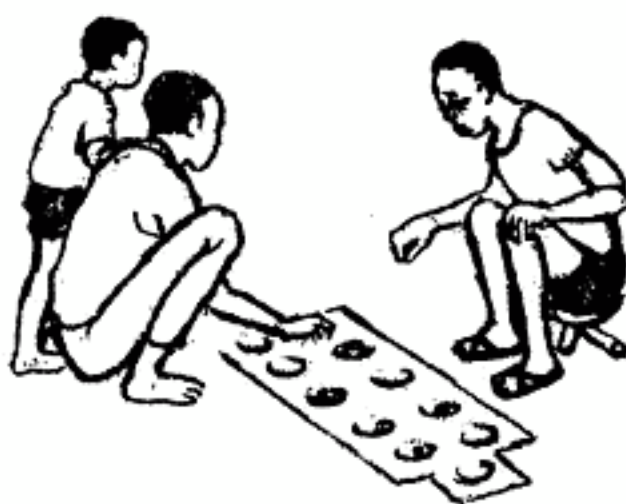
Sikareetoolu niŋ doloolu daa jawuyaata le. I si i la kodoo duŋ noo domori feŋolu kunna le, mennu be ko keekewo, siiseekiloo sosoo aniŋ domori feŋ koteŋolu mennu ka baloo bambandi. Domori kendoo ka semboo le dii baloo la, aduŋ a si i maakoyi noo le ka i siyo jamfandi.

Ka i laa, i ye i foñondin

I baloo ñanta foñondiño soto la a ñaama le. A kata ka waati seyi siinoo suuto-wo-suuto. Lookuño bandulaa to, kali i foñondin, anin niñ i bataata waati-wo-waati.

A kummaayaata le ka dahaa soto. I si i lamoyi noo kumafengolu la le, waraŋ i ye kibaari kayitoo karaŋ, Alla la Kitaaboo waraŋ ka kitaabu koteŋ doolu karaŋ, mennu diyaata i ye.

I kanuntewolu, i niñ wolu si tara noo ñoo kaŋ ne dahaa waatoo la. I niñ i diŋolu fanaŋ si tara noo ñoo kaŋ.

Dookuwo

Nin i baloo sonta i ma, i si dookuwo ke noo. Dookuwo le ka kodoo sii moo la. A ka i saayindi le. I nin i teeroolu nin i kafuñoolu ka ñoo je dookuu dulaa le to. Nin i be ì daala, i be i la dookuwo la, a ka i maakoyi le ka ñina i la jaakali kuwolu la.

Nin i ye a kumaasi ka ñooma ka i la dookuwo ke a ñaama, i si miiroolu soto ka dookuu doo ñini, menj te i batandi la. I si a kata noo le ka dookuwo talaa. Menj ye i taa dookuwo la, i si a fo a ye noo, fo a si i la dookuu waatoo talaa waranj i kali tili talantewo dookuu.

Dookuu kuntiyolu le taa mu ñin kibaaroo ti:

Nin i la dookuulaa kilin ye Eeds jankari kesoo waranj Eeds soto, a lonj a fee, hani saayin a si dookuu kendoo ke noo le.

Laañooyaa koyirino

Eeds jankari kesoo ka soto laañooyaa waatoo le la. Niñ i ye a lon ko, i manj paree ka moo doo sawun, wo to kana son, i niñ doo ye laañooyaa ke. Niñ i ye Eeds jankari kesoo soto fokaban, i si niñ kuuran kotenjolu soto noo le, menj ka sawun futuwo waatoo la.

Bari a be koleyaa la le ka i dahaa futuwo la. Bitunj moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto ñanta munj ne ke la?

Ì si i munafan noo foolewo la le, niñ ì lafita laañooyaatulungo ke la waati-wo-waati. Niñ moolu ye i munafan foolewo la a ñaama, wo si Eeds jankari kesoo sawundoo talaa noo le, anin kuuran kotenjolu mennu ka soto laañooyaa tulungo waatoo la.

A kummaayaabaata le ka i munafan foolewo la a ñaama. Niñ i manj a lon, ì ka a ke ñamenj, jaatikendeyaa bundaa dookuulaa ñininkaa waran yaamarilaa.

Niñ i lafita ka i munafan foolewo la, i niñ i futuñoole ñanta a kacaa la foloo. Kana i kafuño forosee a ye kuu ke, ite lafita menj na. A ka fisiyaa le ka mantoora kuwolu niñ kuu nafaamaalu karan ñoo kanj.

Ali si foolewo sanj noo boori waafi dulaalu to le, anin kumfaa kotenjolu to. Doo be jee, jaarali bundaalu fanan ka moolu so niñ foolewolu la le.

Kana ñina: Niñ i ye kuuran kotenj soto laañooyaa tulungo waatoo la, i si taa jaaraloo ñini tariyaa ñaama.

Feere kotenolu ka kanoo yitandi

Łaãñooyaa dammaa maŋ ke feeroo ti ka kanoo yitandi aniŋ ka ñoo loŋ.

Niŋ i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, a koyita le ka:

- ⇒ naki ñoo bala
- ⇒ ka moo muta i buloo kono
- ⇒ ka ñoo maa
- ⇒ aniŋ ka sumburoo ke
(niŋ i maŋ baramoo
soto i daa kono).

I si keñaa doolu miira noo le ka kanoo yitandi, i si:

- ⇒ i kafuñoo maakoyi
- ⇒ kana ñina ka a diyaa n ye
kuwolu ke a ye
- ⇒ i lamoyi a fokumoolu la
- ⇒ ali si waati bo ñoo kaŋ
- ⇒ ali ñoo sabarindi
- ⇒ aniŋ fanaŋ ali si balafaa
soto ñoo ye.

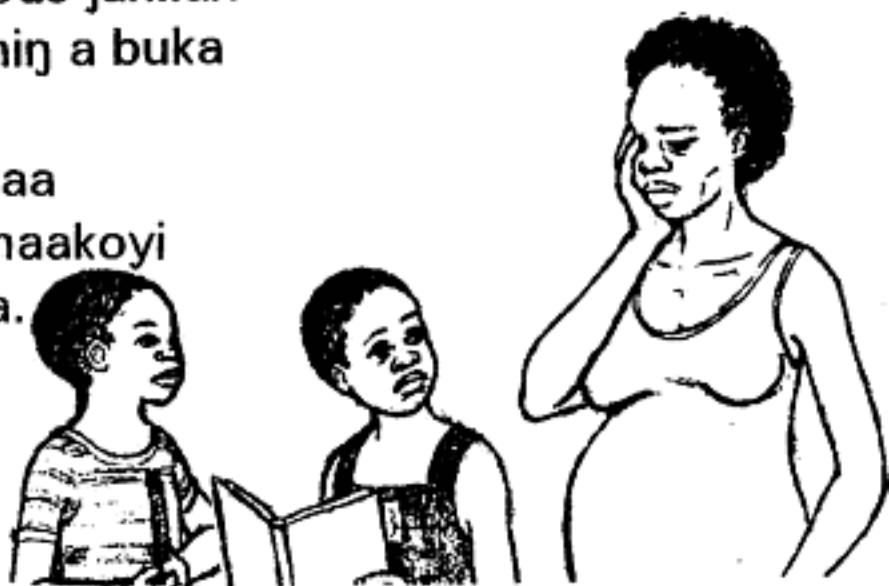

Konomaayaa

Nin i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, i ñanta dandalaaroo soto la le ka bo jaatikendeyaa bundaa moo bulu, jannin i be lafi la ka konomaa.

* I la deenaanoo nin Eeds jankari kesoo si wuluu noo le. Doo be jee dindiŋo doolu la wuluulaalu ka Eeds jankari kesoo soto le, bari itolu nin a buka wuluu.

* Deenaanoo ñanta wuluulaa saharinŋo le soto la ka a maakoyi a la baluwo samba ñaa la.

Kewo doolu ka kamfaa i la musoolu kamma le, nin i manŋ diŋ wuluu i ye. Doolu ka i la musoolu bula le.

Bari kafuñoomaa menŋ ye hakiloo soto, wo si a kafuñoo doo maakoyi noo le ka kiitiyo teyi konomaayaa la kuwo to, nin moo kilinŋ ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto itolu nin moo fuloolu kono. I be lafi la ka tara jaatikendeyaa kono fo waati janŋ. I te lafi la tara la niikuyaa kono, ka ke deenaanoo la wuluulaalu ti, mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto. Doo be jee, jaatikendeyaa bundaa dookuulaalu, yaamarilaalu waraŋ baadinŋolu, si ali maakoyi noo le ka kuwolu kacaa mennu be dendinŋ konomaayaa nin Eeds jankari kesoo la kuwo la. I si ali londi noo sila kanŋ ne, menŋ si ali bee maakoyi.

Dindinolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto

Dindiŋ jamaa le ka Eeds jankari kesoo soto, niŋ ì be ì baamaa wuluuñango kono, waraŋ niŋ ì be wuluu la. A keta ñaa-wo-ñaa, dindiŋo la sanji kiliŋ baluwo kono, wisiteeroo meŋ be keriŋ ñiŋ Eeds jankari kesoo la kuwo to, te a fo la noo fo dindiŋo ye Eeds jankari kesoo soto le. Deenaani jamaa mennu ye Eeds jankari kesoo soto, ka Eeds soto le, janniŋ ì ka sanji fuloo soto. Bari doolu jaatoo ka tara kendeyaariŋ ne fo janniŋ ì ka sanji wooro soto.

Dindinolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto ñanta:

- * kanoo niŋ hakilituwo soto la le
- * domori kendoolu
- * ka tara dulaa to, meŋ be jankuriŋ.

Niŋ ì baloo maŋ diyaa, ali ñanta ì samba la le ka taa dokitaroo je.

Niŋ dindiŋo ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, i ñanta a nakindi la i faŋ bala le, tana-wo-tana te wo to. Eeds jankari kesoo te janjaŋ noo la niŋ dindiŋo la sumunaa la, daajiyo, kenetotaa waraŋ foonoo. Dindiŋo meŋ ye Eeds jankari kesoo soto, te a ñoŋ dindinolu sawuŋ noo la, niŋ ì be tulugo la, waraŋ ka tulundagolu faliŋ-faliŋ.

Suusundiroo

Ñ si a fo noo le ko, sunjunonoo le mu deenaanoolu la domori kendoo ti. Ate le mu deenaanoo tankaraŋ kendoo ti, ka bo niŋ konobayoo la aniŋ kuuraŋ koteŋolu. Hani a ye a tara, dindiŋo niŋ a baa bee ye Eeds jankari kesoo soto, suusundiroo maŋ tanayaa, fo niŋ i la jaatikendeyaa bundaa dookuulaa ye daliila koyi dii i la ko, i kana a ke. Musoolu mennu ye a loŋ ko, ì ye Eeds jankari kesoo soto, ñanta dandalaaroo soto la le ka bo jaatikendeyaa dookuulaa bulu, ì ñanta ì diŋolu suusundi la ñaamenŋ, waraŋ ka ì domorindi.

Kari saba penkoo

Kari saba penkoo mu kuu kummaa baa le ti. Niŋ i la dindiŋo ye Eeds jankari kesoo soto waraŋ Eeds, hani saayiŋ i ñanta a samba la le ka taa a la kari saba penkoo taa.

Dindinj jaati saharinolu mennu be dimbaayaa kono ò

Wuluulaalu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, si diŋ doolu soto noo le, mennu jaatoolu be kendeyaariŋ.

Ñinnu si ke noo dindinjolu ti le mennu wuluuta, janniŋ ò baamaalu ka ñiŋ Eeds jankari kesoo soto. Waraŋ ò si ke noo dindinjolu ti le, mennu wuluuta, wo koolaa ò baamaalu naata ñiŋ Eeds jankari kesoo soto, bari itolu faŋo maŋ a soto.

Ñiŋ dindinjolu mennu jaatoo be sahariŋ, ye kanoo le ñininkaa. ò la wuluulaalu bee be naa faa la le. Dindinjolu be naa ke la baayoolu le ti.

la wuluulaalu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds jankaroo soto

Wuluulaalu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, si ò diŋ saharinolu maakoyi noo le:

- * Ì nin ò kali waati ke ñoo kaŋ, ò ka ò topatoo anin ka sila kendoo yitandi ò la
- * ka ò la lafoo ke
- * ka feeroolu parendi, fo sinin saamoo, nin itolu te kerin, moolu si tara ò baadinolu kono, mennu si ò topatoo
- * ka feeroolu ke ò la karambuŋ kuwolu la, nin a ye a tara a si ke noo
- * ka ò la dimbaayaa moo koteŋolu fatandi ò la naafuloo ma ka a maabo ò diŋolu ye.

Baadinolu nin moo kende koteŋolu mennu be jamaa kono, ñanta le ò ye kafu ka dindinolu maakoyi, mennu ye a lon ko Eeds le ye ò ke baayoolu ti. Kafu koteŋolu, diina kafoolu, anin jaatikendeyaa bundaa baalu si maakoyiroo ke noo le, bari ò te a kuwo dunoo bee taa la noo.

Yele taa

Moolu ñanta a loŋ na le ko, ka yeloo dii, wo te a tinna la i ye Eeds jankari kesoo soto. Bari niŋ a koyita i ma ko, i ye Eeds jankari kesoo le soto, i maŋ ñaŋ na yeloo dii la. I maŋ ñaŋ na a dii la, kaatu ò be kotobori ke la i yeloo la kuwo la le, aduŋ i te a taa la.

Niŋ i te yeletaa baayi la, kana soŋ ò ye yeloo dii i la ò maŋ meŋ wisitee Eeds jankari kesoo la kuwo la.

Bari niŋ a ye a tara, i ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, aduŋ i suulata yeloo la, hani saayiŋ i si yeloo taa noo moolu bulu le mennu maŋ Eeds jankari kesoo soto, a si a tara, ò ye a wisitee fokabaŋ.

Suloolu anin aada siloo jaaraloo

Moo doolu mennu ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, laata nin na le ko, kuuranjo doolu mennu nin Eeds ka naa noo la, Moofin booroolu ka i jaara le. Misaali fee: Moo doolu ko, jamboolu si i maakoyi noo le ka ranaaroo nin tootoo talaa.

Bari hani saayin jamba man soto men si Eeds jankaroo jaara noo.

Jamboo doolu daa jawuyaata baake le. Ka i la kodoo dun domori kendoolu kuntu anin kuu kende kotegolu, wo le be nafaa soto la i ye.

Kana nina: N na aada dokitaroo doolu buka i la lanseetoolu fajindi, i ka kunturoolu ke mennu la. I si Eeds jankari kesoo sawundi noo le.

Batuutaayaa

Batuutaayaa kuwolu nin dankaroolu buka a tinna, moo ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto. Wo to, batuutaayaa kuu te jee, men si i jaara noo.

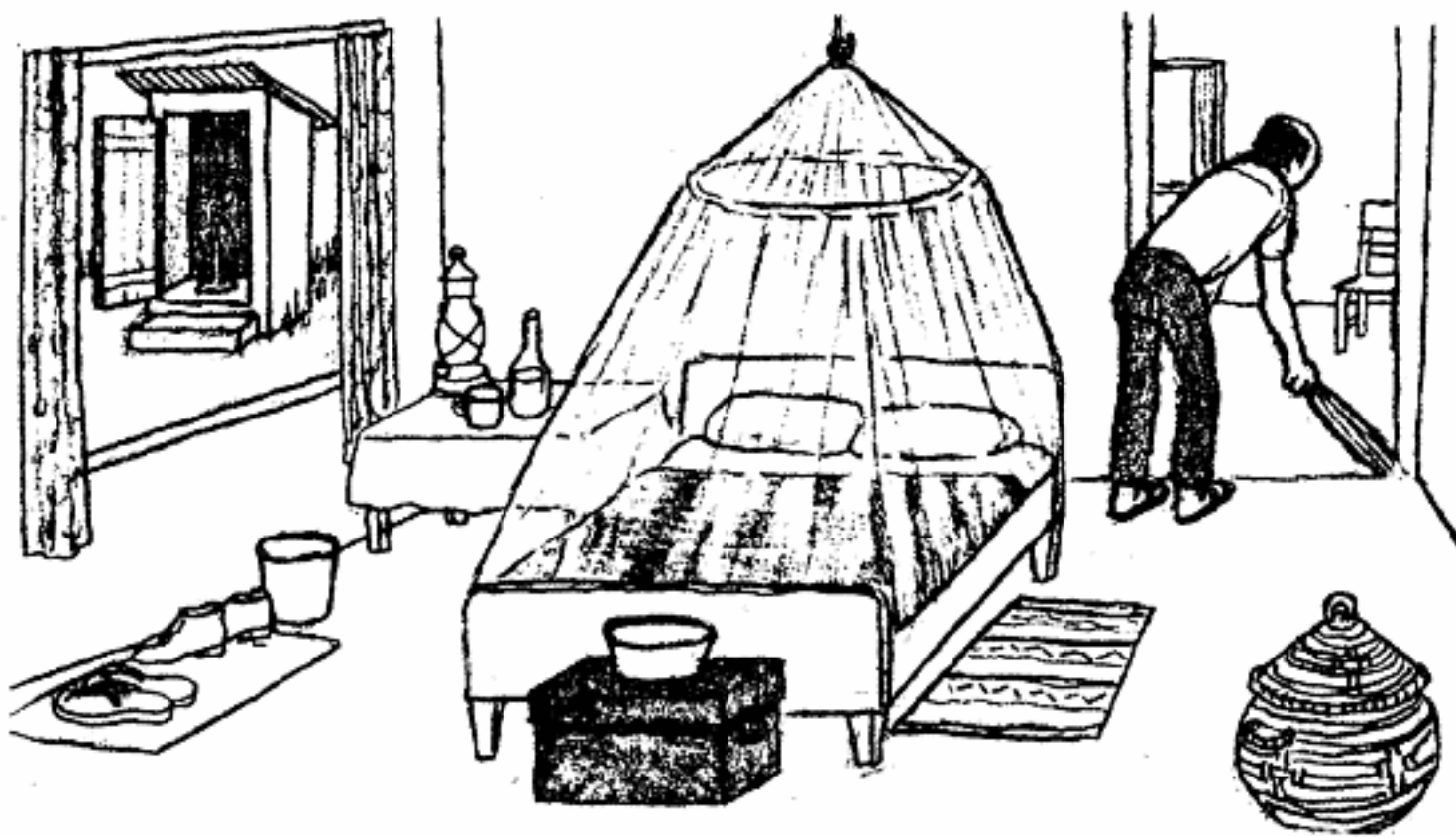
Batuutaayaa si kodi jamaa taa noo le. A si i la kodoo kasaara, adun a te i maakoyi la muumeeke.

Eeds jankari kesoo si janjan noo ka bo yeloo kono, maniyoo anin jiyo men ka bo musuyaa kono. Nin i ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto, kana jaakali soto nin to ka a fo ko, a be dimbaayaa sawun na le, nin ali be siirin noo kan ka hadamayaa kuwolu ke.

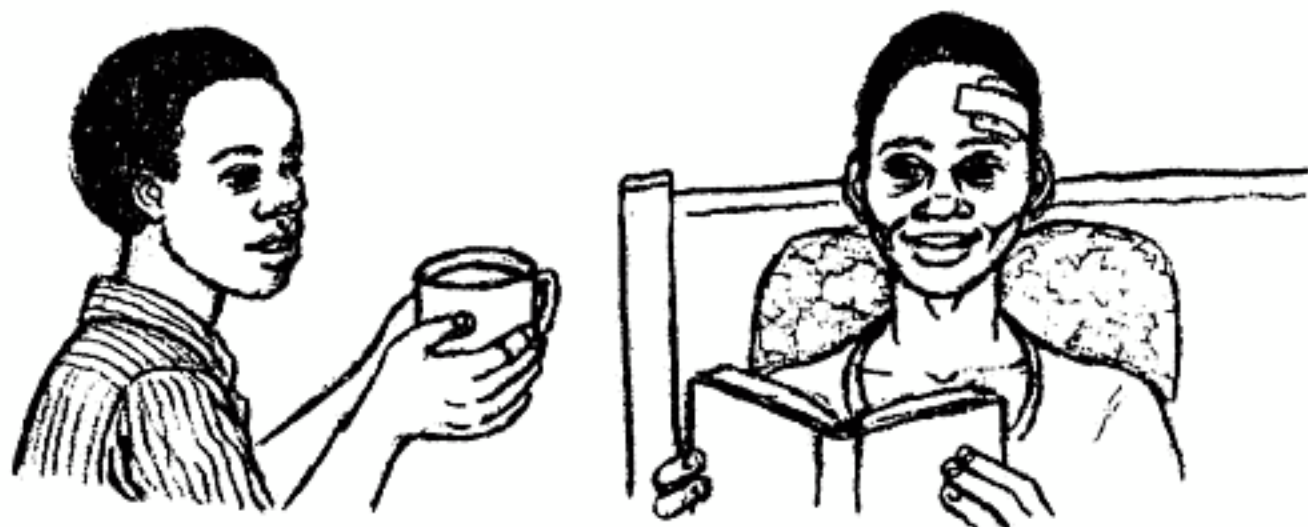
Bari ka i fango nin moo doolu tankandi, i nanta i hakilitu la kuu dantan ne to.

Ka i fango tankandi, men si kuuran kotegolu saabu i ma ka i la bugo dulaalu bee seneyandi.

moo koteŋolu tankandi

Niŋ i ye barama-wo-barama soto, waraŋ feŋ ye i nama, i ñanta a siti la le. Moolu mennu ka ali maakoyi ali la luŋ-wo-luŋ dookuwolu to, fanaalu ñanta ì la baramoolu siti la le.

Niŋ yeloo be bo kaŋ i bala, waraŋ duŋ feŋolu be jee, mennu ye yele tompiŋ-tompiŋolu soto ì bala, i ñanta i hakili tu la i to le. Laarankaŋ faanoolu, kuuru feŋ funtoolu, waraŋ feŋ koteŋolu mennu ye yele boŋ kutoo soto ì bala, ñanta kuu la niŋ jii jamaa le la aniŋ saafunoo, ì ye jaa. Eeds jankari kesoo buka baluu noo tiloo kono aniŋ dulaa jaaroo to.

Moo jamaa mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, ka lanna baa le soto diina kuwolu to, yaamaroolu aniŋ topatoori kendoo. Ì ka a loŋ ne ko, ñiŋ bataa kuwo maŋ ke i dammaa taa ti. Ì faŋo ka naa a loŋ ne ko, ì la silaŋo talaata le.

Moolu mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto maŋ ñaŋ na hakili fula soto la ka taa ì la diina ñaatonkoolu yaa. Diinoolu bee ye ì fansuŋ duwaa kummaayaariŋolu soto le, aduŋ ì ka beŋolu soto le, ì ka duwaa ke kuurantoolu ye. Ì la diina ñaatonkoolu si ì maakoyi noo le ka ì sandomoo filindi koleyaa kuwolu to, Eeds jankari kesoo niŋ Eeds ka mennu saabu i ma.

kuwolu

Diina kuwolu si i la lannoo bambandi noo le, aduŋ a si i maakoyi noo le ka soŋ i faŋo ma aniy moo doolu. A si i tankandi noo le ka kuu jawoolu miira, i si tara noo taraŋaa kendoo kono.

Diina ñaatonkoolu ñanta le, i ka kata moolu la, aduŋ i si i faŋo haañindi moolu la, mennu ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto. I ñanta i jikindi la le aniy ka i wakilindi i la mantoora kuwolu la. Niŋ i ye moo yaamari meŋ ye Eeds jankari kesoo waraŋ Eeds soto, i maŋ ñaŋ na ke la a la kuwo kiitiyo kuntulaa ti. Wo maarii be tara la sunuriŋ ne, aduŋ a be tara la balafaa moolu le kono.

Moo doolu ka a je le ko, safeeroolu mennu ka tara diina kitaaboolu kono, si ò sabarindi noo baake le. Ka Alla la Kitaaboo karan wo ka ò maakoyi le ka ò fansun kibaaroolu soto mennu si ò wakilindi noo. Nin ò kiideeta waran ò saasaata, ò si nin diina kitaaboolu taa noo le, ò ye dulaa juubee kitaaboo kono, men be nafaa soto la ò ye, ò ye a karan.

A be ò maakoyi la le fanan, nin ò nin ò teeroolu ka duwaa ke ñoo la.

A si ò la silaño nin ò la kamfaa talaa noo le.

Diinoo siloo ka moolu maakoyi le, mennu ye Eeds jankari kesoo waran Eeds soto. A ka ò maakoyi le fo ò si paree noo saayaa kamma. Doo be jee kumpoo le ka a tinna ò ka sila saayaa la. Bari diina siloo le ka moo maakoyi noo ka nin silaño baayi. A kummaayaata le ka paree saayaa kamma. Wo le be fisiyaa la:
 I ye i la kuwolu taamandi a ñaama,
 I nin i sonkañoolu ye ke kiliño ti.

Saayaa mu hadamadiŋo bee le taa ti. Hadamadiŋ-wo-
hadamadiŋ be baluuriŋ fo i ye saayaa kunaŋ-kunaŋo nene.

Lunŋ kilinŋ m̀ bee be faa la le. Bari m̀ faaŋaa wo kummaayaata le.
A beteyaabaata le, i ye faa suturoo kono, i kanuntewolu ye
tara i bala. Niŋ i saayaaŋaa ye i la moolu ŋaa bo, i la dankene-
yaa si a tinna, i ye moolu mennu tu i kooma tumandoo ì si ì la
daajika jawoolu faliŋ.

Ka tarañaa kendoo soto

Ñiŋ kitaaboo bandulaa, Ɗà ñiŋ jikoo soto ko, ali ye feŋ jamaa je jee le, meŋ si ali maakoyi ka tarañaa kendoo soto.

Lun-wo-lun i ñanta le i ye i la kattoo dango ke i la baluwo bee kono.

Kana ñina ko, i dammaa nte.

**Kitaaboo ñiŋ naata le
ka moolu maakoyi
ka baluũaa ñiimaa soto**

